

Høringsnotat

Forslag til ny forskrift om tjeneste for militært tilsatte, og sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater

22. august 2016

Innhold

1. Innledning og gjeldende rett	4
2. Hovedtrekkene i departementets forslag	4
2.1. Har forskriften en god struktur og et enkelt og forståelig språk?	4
2.2. Klargjøring av sektorperspektivet	4
2.3. Beskrivelse av organisatoriske forhold internt i Forsvaret i forskriften	5
2.4. Forskriftsfesting av underliggende regelverk i Forsvaret og regler om tilsetting og beordring av militært tilsatte	5
3. Nærmere om forskriftsforslaget	5
3.1. Kapittel 1 Virkeområde, tilsetting og beordring av militært tilsatte	5
3.1.1. Generelt om kapittel 1	5
3.1.2. Om forskriftens virkeområde	6
3.1.3. Tilsetting	6
3.1.4. Beordring	6
3.1.5. Tilsettingsmyndighet	7
3.1.6. Oppsigelse, avskjed og suspensjon	7
3.2. Kapittel 2 Pliktmessig avhold	7
3.2.1. Generelt om kapittel 2	7
3.2.2. Avholdsplikt for sivilt tilsatte	7
3.2.3. Særlig om pliktmessig avhold ved permisjon eller fritid	8
3.2.4. Gjennomføring av avholdsplikten	8
3.2.5. Unntak fra avholdsplikten	8
3.3. Kapittel 3 Kontrakt om tjeneste i internasjonale operasjoner	8
3.4. Kapittel 4 Kvalifikasjonskrav for å gjøre tjeneste i internasjonale operasjoner	9
3.4.1. Generelt om kapittel 4	9
3.4.2. Krav til militær grunnopplæring	9
3.4.3. Krav til sikkerhetsklarering, vandel og opplysningsplikt	10
3.4.4. Krav til helse, kompetansebevis og utfyllende bestemmelser	10
3.5. Kapittel 5 Beordring til tjeneste i internasjonale operasjoner	11
3.5.1. Generelt om kapittel 5	11
3.5.2. Beordring av sivilt tilsatte og siviles status som stridende	11
3.5.3. Frister for beordring	12
3.5.4. Plikter ved beordring	12
3.5.5. Vern mot urimelig belastning og varighet på tjenesteperioder	12
3.5.6. Midlertidig beordring til annen tjenestestilling	12
3.6. Kapittel 6 Fritak for tjeneste i internasjonale operasjoner	13
3.6.1. Generelt om kapittel 6	13

3.6.2.	Fritaksgrunner	13
3.6.3.	Behandling av søknad om fritak og gjennomføring av innvilgelse av fritak.....	13
3.7.	Kapittel 7 Særlige rettigheter og plikter under tjeneste i internasjonale operasjoner	14
3.8.	Kapittel 8 Hjemssending.....	14
3.9.	Kapittel 9 Etter tjenesten i internasjonale operasjoner	15
3.10.	Kapittel 10 Erstatning ved tjeneste i internasjonale operasjoner.....	16
3.11.	Kapittel 11 Billighetserstatning.....	16

1. Innledning og gjeldende rett

Dette forslaget til forskrift om militært tilsatte, og sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater utfyller lov om verneplikt og tjeneste i Forsvaret (forsvarsloven) på de områdene som handler om rettigheter og plikter for militært tilsatte og andre som på ulike grunnlag gjør tjeneste. Forskriftene som foreslås slått sammen, er:

- forskrift 30. juni 2010 nr. 1043 om oppfølging og erstatning for personell som tjenestegjør eller har tjenestegjort i internasjonale operasjoner
- forskrift 30. desember 2004 nr. 1906 om pliktavhold
- forskrift 2. desember 2004 nr. 1563 om billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv.
- forskrift 10. desember 2004 nr. 1643 om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner
- forskrift 18. oktober 1957 nr. 9092 om ansiennitet og kommandomyndighet for befal i Forsvaret

Forslag til ny forskrift om militært tilsatte, og sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater omfatter et bredt felt av temaer og krever inngående kunnskaper om forholdene for de tilsatte i forsvarssektoren. Arbeidsgruppen som har utarbeidet forskriften har derfor vært bredt sammensatt, og har bestått av representanter fra Forsvarsdepartementet, Forsvarsstaben og Regelverksenheten i Forsvaret.

Departementet har utarbeidet forskriftsspeil for å synliggjøre alle forslagene. Det er laget forskriftsspeil med utgangspunkt i gjeldende forskrifter og forskriftsspeil med utgangspunkt i forslag til ny forskrift.

2. Hovedtrekkene i departementets forslag

2.1. Har forskriften en god struktur og et enkelt og forståelig språk?

Et hovedmål med forskriften er klargjøring av budskapet og forenkling av språket – uten at det er materielle endringer. Departementet har valgt en kronologisk struktur i forskriften, etterhvert som de tilsatte vil ha behov for informasjon. De innledende kapitlene 1 og 2 er generelle kapitler med overordnede bestemmelser om tilsetningsforholdet og opphør av dette, og regler om pliktmessig avhold. Videre er det i kapittel 3 til 8 bestemmelser om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner; inngåelse av kontrakt, kvalifikasjonskrav, beordring til tjeneste, fritak for tjeneste og særlig rettigheter og plikter under tjeneste i internasjonale operasjoner. Kapittel 8 regulerer hjemsending. Kapitlene 9 til 11 regulerer oppfølging og erstatning etter internasjonale operasjoner. Til slutt i forskriften kommer kapittel om ikrafttredelse og oppheving av andre forskrifter.

2.2. Klargjøring av sektorperspektivet

I forslag til forskrift har departementet også søkt å klargjøre sektorperspektivet. Militært tilsatte tjenestegjør ikke bare i Forsvaret, men også i andre deler i og utenfor forsvarssektoren. Dette skjer gjennom et særegent disponeringsinstitutt i Forsvaret, som gjør at de militært

tilsatte kan beordres dit det er behov for dem. Det styrende er Forsvarets behov. For tilsatte som jobber andre steder enn i Forsvaret, kan skillelinjene mellom forsvarssjefens kommandomyndighet og arbeidsgivers styringsrett, oppfattes som uklare. I forslag til forskrift er forholdet mellom de tilsattes forhold til forsvarssjefens kommandomyndighet på den ene siden, og arbeidsgivers styringsrett på den andre siden, derfor forsøkt klargjort.

2.3. Beskrivelse av organisatoriske forhold internt i Forsvaret i forskriften

I forskriften er Forsvaret omtalt som pliktsubjekt i flere av bestemmelsene. Hvilken enhet i Forsvaret oppgavene i forskriften skal legges til, er et organisatorisk forhold internt i Forsvaret. Regelteknisk skal det som hovedregel ikke delegeres internt i en virksomhet i lov og forskrift, da dette er innenfor virksomhetens styringsrett. Det skaper også et mindre dynamisk regelverk. Gjennomgående foreslås det derfor at myndighet legges til «Forsvaret» som sådan. Det er imidlertid gjort unntak for de tilfellene der det er besluttet at kompetansen skal ligge hos forsvarssjefen. Det gjelder i hovedsak i forbindelse med tilsetninger, hjemsending og behandling av klagesaker.

2.4. Forskriftsfesting av underliggende regelverk i Forsvaret og regler om tilsetting og beordring av militært tilsatte

Forskriftens sentrale tema er tjenestegjøring i internasjonale operasjoner, dels gjennom kvalifikasjonskrav og tjenestevilkår, og dels gjennom rett til oppfølging og erstatning ved skader i slik tjeneste. Departementet har i forskriften også foreslått å ta inn overordnede regler om tilsetting og regler knyttet til den generelle beordringsadgangen i Forsvaret. Dette er i samsvar med Prop. 111 LS (2014–2015) (militærordningen) og instruks med Retningslinjer for personellforvaltningen i Forsvarsdepartementet med underliggende etater.

Videre har departementet foreslått at deler av Forsvarets eget underliggende regelverk heves til forskriftsform. Hvilke bestemmelser dette gjelder, fremgår av gjennomgangen nedenfor.

3. Nærmere om forskriftsforslaget

3.1. Kapittel 1 Virkeområde, tilsetting og beordring av militært tilsatte

3.1.1. Generelt om kapittel 1

Forslag til kapittel 1 regulerer forskriftens virkeområde, regler for tilsetting og opphør av tilsettingsforholdet, og om adgang til beordring av militært tilsatte. Kapittelet bygger på og utdyper forsvarsloven §§ 44 til 47. I forslaget er det både videreføring av gjeldende bestemmelser i forskrift om oppfølging erstatning for personell som tjenestegjør eller har tjenestegjort i internasjonale operasjoner, forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner, forskrift om pliktavhold, forskrift om billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv. og forskrift ansiennitet og kommandomyndighet for befal i Forsvaret. Departementet foreslår også at enkelte punkter i instruks med Retningslinjer for personellforvaltningen i Forsvarsdepartementet med underliggende etater i Forsvaret fastsettes i forskrift.

3.1.2. Om forskriftens virkeområde

I forslag til ny § 1 er det regulert hvem forskriften gjelder for. Forskriften regulerer i hovedsak vilkårene for militært tilsatte. På noen områder har forskriften et videre anvendelsesområde: enkelte bestemmelser gjelder også for sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater, og kapittel 11 gjelder også for polititjenestepersonell. For å klargjøre virkeområdet, foreslår departementet en tilnærming hvor det fremgår særskilt av de bestemmelsene hvor forskriften gjelder flere enn militært tilsatte. Når ikke annet fremgår, gjelder den bare for militært tilsatte.

Forslaget til ny § 1 viderefører virkeområdet til forskrift om oppfølging og erstatning, forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner, forskrift om pliktavhold og forskrift om billighetserstatning.

3.1.3. Tilsetting

Departementet foreslår videre en ny § 2 om tilsetting. Forslaget viderefører forskrift om ansiennitet og kommandomyndighet del A og elementer fra Prop. 111 LS (2014–2015).

Det følger av definisjonen i forsvarsloven § 3 bokstav b at militært tilsatte er offiserer, befal, grenaderer og konstabler som har inngått kontrakt om tilsetting i Forsvaret. Særegent for denne gruppen tilsatte er at de ikke tilsettes i stilling, men i militær grad og i forsvarsgren. Deretter disponeres de i stilling. Dersom den militært tilsatte er disponert i en stilling i en annen etat, enten i forsvarssektoren eller utenfor forsvarssektoren, vil tilsettingsforholdet ligge fast i Forsvaret.

Departementet foreslår videre å presisere i forskriften at selv om militært tilsatte er disponert inn i stilling et annet sted enn i Forsvaret, vil dette personellet fortsatt være underlagt forsvarssjefens kommandomyndighet. Den daglige ivaretagelsen, og arbeidsgiveransvaret opp mot den enkelte, ligger imidlertid hos etatsleder, i den virksomheten den militært tilsatte er disponert. Dette skillet er viktig for å ivareta sektorperspektivet og arbeidsgivers styringsrett.

3.1.4. Beordring

Departementet foreslår i § 3 å forskriftsfeste Forsvarets overordnede rammer for disponeringsinstituttet. Forslaget er en videreføring av forskrift om ansiennitet og kommandomyndighet del A og instruks med Retningslinjer for personellforvaltning punkt 4.4. Forsvarsloven § 44 fastsetter hovedregelen om at «Militært tilsatte kan bli beordret til stillinger i Norge og i utlandet i samsvar med Forsvarets behov». Militært tilsatte forvaltes i henhold til gjeldende regelverk og den til enhver tid gjeldende befalsordning.

Det fremgår videre av bestemmelsen i forsvarsloven at det er Stortinget som fastsetter de overordnende rammene for blant annet disponering. Rammeverket for disponeringsinstituttet fremgår av den nye militærordningen, jf. Prop. 111 LS (2014–2015). Det er en klar målsetting i Forsvaret at den nye militærordningen skal føre til en mer hensiktsmessig rotasjon av personellet og å sikre et godt karriereløp.

Et fundament i disponeringsinstituttet er beordringsplikten. Denne plikten pålegger militært tilsatte å la seg beordre til stilling i Norge eller i utlandet, i samsvar med Forsvarets behov. Disponeringsinstituttet er i all hovedsak lagt opp som et todelt system. Den militært tilsatte er i sin første del av tjenesten underlagt et beordringssystem, der man i mindre grad selv velger tjenestestilling. Deretter går man over på et mer søknadsrettet system, der den enkelte i større

grad disponeres etter villighet. Selv om personell på søknadssystemet normalt vil bli beordret på bakgrunn av villighet i stilling, vil den generelle beordringsplikten, på samme måte som i dag, fortsatt innebære at personellet kan bli beordret til og fra stillinger etter Forsvarets behov, uavhengig av hvilket disponeringssystem de forvaltes etter.

3.1.5. Tilsettingsmyndighet

Departementet foreslår videre i forslag til ny § 4 å forskriftsfeste hvem som har tilsettingsmyndighet i Forsvaret, og hvilken kompetanse som ligger hos innstillingsrådet. Dette følger i dag av internt regelverk, i instruks med Retningslinjer for personellforvaltning punkt 4.3.1. Forslaget til ny bestemmelse i forskriften slår fast at tilsettingsmyndigheten for militært tilsatte ligger hos forsvarssjefen. Det er forsvarssjefen som avgjør tilsettingssaker etter forutgående behandling og innstilling i Forsvarssjefens råd. Dette er en ren videreføring av gjeldende regler om tilsetting. Forhold om tilsetting er av en slik karakter at det bør være i forskrifts form, og reglene foreslås derfor løftet til forskrift.

3.1.6. Oppsigelse, avskjed og suspensjon

Forslaget til ny § 5 slår fast at Forsvarssjefens råd har utvidet kompetanse i saker om oppsigelse, avskjed og suspensjon. Dette følger i dag av internt regelverk, i instruks med Retningslinjer for personellforvaltning punkt 2.3. Rådet har ikke bare myndighet til å avgi en innstilling, men gis også vedtakskompetanse i disse sakene. Det er departementets oppfatning at dette har betydning for den enkeltes rettigheter og plikter. Departementet foreslår derfor at rådets kompetanse i disse sakene synliggjøres i egen bestemmelse i forskrifts form.

3.2. Kapittel 2 Pliktmessig avhold

3.2.1. Generelt om kapittel 2

Forskriftens kapittel 2 inneholder bestemmelser om avholdsplikten. Det er bestemmelser om hvem avholdsplikten gjelder for, hvordan den skal gjennomføres, og grunnlag for å pålegge pliktmessig avhold ved permisjon eller fritid. Det er også en bestemmelse som åpner for å gjøre unntak fra avholdsplikten.

Bestemmelsene i dette kapittelet er hjemlet i forsvarsloven § 62. Forslaget er en videreføring av forsvarspersonelloven § 10, forskrift om pliktavhold §§ 4 og 5, forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 27 og Forsvarssjefens rusmiddeldirektiv punkt 3.3, 3.5, 3.6.1, 3.7.

3.2.2. Avholdsplikt for sivilt tilsatte

Avholdsplikten for militært tilsatte følger av forsvarsloven § 62. I loven gis det hjemmel til å fastsette i forskrift at avholdsplikten skal gjelde for sivilt tilsatte også, og det foreslås i forslag til § 6. Avgjørende for om avholdsplikten skal gjøres gjeldende, er hvilken type arbeidsoppgaver den enkelte skal utføre. Regler om dette var tidligere inntatt i forsvarspersonelloven § 10 tredje ledd og Forsvarssjefens rusmiddeldirektiv punkt 3.3. Forskriftsbestemmelsen er endret noe sammenlignet med dagens ordlyd, med det formål å klargjøre at den gjelder for hele sektoren.

Departementet har vurdert om det er behov for å ta inn i forskriften at også andre særlige forhold kan være avgjørende ved vurderingen. En slik sekkebestemmelse følger i dag av

rusmiddeldirektivet i Forsvaret punkt 3.3. Innholdet i bestemmelsen er vag, og gir en begrenset forutsigbarhet for personellet. Departementet ber derfor særlig om høringsinstansenes syn på om det er behov for å liste opp flere arbeidsoppgaver som kan begrunne en avholdsplikt i forskriften, eventuelt begrunner en videreføring av dagens ordlyd.

3.2.3. Særlig om pliktmessig avhold ved permisjon eller fritid

Forslag til § 7 gjelder pliktmessig avhold ved permisjon og fritid. Regler om dette fantes tidligere i forskrift om pliktavhold § 4, hvor myndigheten til å fastsette nærmere bestemmelser om pliktavhold ved permisjon eller fritid for tilsatt militært personell og sivilt personell var en del av forsvarssjefens instruksjonsmyndighet. Det er gjort i Forsvarssjefens rusmiddeldirektiv punkt 3.5.

Departementet ser et behov for å klargjøre i forskriften hvem som har adgang til å pålegge avhold ved permisjon eller fritid. I tillegg til at forsvarssjefen, og den forsvarssjefen gir myndighet til, kan pålegge dette, kan også øvrige arbeidsgivere i forsvarssektoren fastsette regler for egne ansatte. I forslaget presiseres det derfor at det er den enkeltes arbeidsgiver som kan pålegge pliktmessig avhold ved permisjon eller fritid.

Når det gjelder den nærmere reguleringen av i hvilke tilfeller slikt avhold kan pålegges, ser departementet et behov for å klargjøre dette i denne forskriften. Det ligger i forslaget at det er arbeidsgiver som kan fastsette regler for sine egne ansatte. Det er likevel ikke slik at arbeidsgiver kan pålegge enkeltmedarbeidere en slik avholdsplikt. Forskriften bør gi klare føringer for hvilke stillinger, grupper av stillinger, ved utførelse av hvilken type oppgaver eller hvilke situasjoner, som tilsier at pliktmessig avhold bør pålegges ved permisjon eller fritid. Pålegget er inngripende, og bestemmelsen bør derfor ikke utformes unødvendig vidt. Departementet ber også her om særlige innspill på dette fra høringsinstansene.

3.2.4. Gjennomføring av avholdsplikten

Forslag til § 8 i forskriften omhandler gjennomføring av avholdsplikten. Forslag til andre ledd oppstiller en informasjonsplikt om andres misbruk. Ny forskriftstekst viderefører forsvarspersonelloven § 10 og rusmiddeldirektivets regler i punkt 3.7. Reglene i rusmiddeldirektivet er på dette punktet av en slik art at departementet mener de bør reguleres i forskrift. Departementet har imidlertid ikke funnet grunn til å videreføre presiseringen om at plikten gjelder «*særlig når det gjelder sikkerhet*», i det den må anses som overflødig.

3.2.5. Unntak fra avholdsplikten

Forslaget til § 9 regulerer unntak fra avholdsplikten. Departementet foreslår i første ledd å slå sammen reglene i forskrift om pliktavhold § 5 og Forsvarssjefens rusmiddeldirektiv punkt 3.3.

Reglene om avholdsplikt gjelder ikke ved legemidler som inntas i samsvar med gyldig resept fra lege, tannlege eller annet helsepersonell som har rekvireringsrett. Unntaket er en videreføring av Forsvarssjefens rusmiddeldirektiv punkt 4.2 og 5.2, og er presisert i § 9 andre ledd. Det er ingen materielle endringer i forslag til § 9.

3.3. Kapittel 3 Kontrakt om tjeneste i internasjonale operasjoner

Forslag til kapittel 3 omhandler krav til innhold og forvaltning av kontraktene som inngås om tjeneste i internasjonale operasjoner. Det er bestemmelser om forvaltning av kontraktene, krav til hva de skal inneholde, Forsvarets adgang til å si opp kontraktene med umiddelbar virkning,

og forholdet til tariffavtaler. Kapittelet bygger på forsvarsloven §§ 50 og 57 og viderefører reglene i forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner §§ 11, 39 og 40.

Forslaget til ny § 10 er en sammenslåing av bestemmelsene i §§ 11 og 39 i forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner. Ny bestemmelse slår klart fast at det er Forsvaret som inngår og forvalter alle kontrakter om tjeneste i internasjonale operasjoner, for alle som reiser ut. For øvrig er det bare strukturelle endringer.

Departementet foreslår en ny bestemmelse om innholdet i kontraktene ved tjeneste i internasjonal operasjoner. Innholdet i bestemmelsen omhandler det som i dag ligger i kontraktene for slik tjenesten, og medfører ingen ytterligere endringer i så måte.

Departementet har funnet det hensiktsmessig å dele det opp krav til innhold i kontraktene i to bestemmelser, henholdsvis i § 11 om innholdet i kontrakten og i § 12 om opphør av kontrakt med umiddelbar virkning. Begrunnelsen er hovedsakelig strukturelle hensyn, da § 11 vil bli en svært lang bestemmelse. Departementet ber om innspill på om bestemmelsene bør slås sammen til én, felles bestemmelse.

Forslaget til § 13 om tariffavtaler er en ren videreføring av tidligere bestemmelse i § 40 i forskrift om tjeneste i internasjonale operasjoner. Den nye bestemmelsen er forsøkt forenklet i språket, uten at det er gjort noen materielle endringer. Det er også tatt inn en henvisning til bestemmelsen i forsvarsloven § 57, som omhandler forholdet til arbeidsmiljøloven og tjenestemannsloven.

3.4. Kapittel 4 Kvalifikasjonskrav for å gjøre tjeneste i internasjonale operasjoner

3.4.1. Generelt om kapittel 4

I forslag til kapittel 4 oppstilles det krav til militær grunnopplæring, sikkerhetsklarering, vandel, helse og kompetansebevis som må oppfylles før personer kan gjøre tjeneste i internasjonale operasjoner. Rettslig grunnlag for å stille slike krav følger av forsvarsloven §§ 20, 49 og 59 siste ledd. Forslaget viderefører forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner §§ 3, 5, 7, 8 og 10.

3.4.2. Krav til militær grunnopplæring

Forskriften § 14 omhandler krav til lengde på militær grunnopplæring for personer som utfører førstegangstjeneste og minimumskrav til militær utdanning for befal. Forslaget viderefører reglene i dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 3. Det er foreslått enkelte språklige endringer for å klargjøre innholdet i bestemmelsen.

Departementet foreslår å bruke ordet «opplæring» i stedet for «utdanning», som er mer informativ og beskrivende for innholdet i kravene. Det er ikke foreslått innholdsmessige endringer i bestemmelsen.

I nytt fjerde ledd har departementet foreslått at Forsvaret kan fastsette andre krav til militær grunnopplæring for militært tilsatte uten offisers- eller befalsutdanning, men med høyere utdanning fra sivile høyskoler og universiteter, og for sivilt tilsatte med status som stridende. Denne personellgruppen er i Prop. 111 LS (2014–2015) på s. 27 omtalt som spesielle kategorier militært tilsatte. Departementet har foreslått en ordlyd i bestemmelsen som

beskriver innholdet i kategorien, fremfor å bruke begrepet i Prop. 111 LS (2014–2015). Formålet med det er å forsøke å klargjøre innholdet.

Videre foreslår departementet at tidligere § 3 fjerde ledd i forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner ikke videreføres i ny bestemmelse. Det fremgår av nevnte § 3 at Forsvaret har ansvar for at personer som mangler tilfredsstillende militær grunnopplæring for å gjøre tjeneste i internasjonale operasjoner, gis tilstrekkelig opplæring før tjenesten. Departementet mener derfor at det ikke er nødvendig å videreføre dette i ny forskrift.

3.4.3. Krav til sikkerhetsklarering, vandel og opplysningsplikt

Departementet foreslår å omstrukturere deler av § 7 og § 8 i dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner. Formålet er å tydeliggjøre hvilke krav som stilles. I forslaget deles de opp i tre paragrafer; sikkerhetsklarering (§ 15), krav til vandel (§ 16), og opplysningsplikt til Forsvaret (§ 17).

Det er foretatt noen endringer i forslag til ny bestemmelse om vandel i § 16. I den tidligere bestemmelsen fremgikk det at personer som var siktet, tiltalt eller straffedømt for forhold som har en strafferamme på to år eller mer, ikke hadde god militær og sivil vandel. I forslag til ny bestemmelse har departementet vurdert det slik at deler av den tidligere bestemmelsen synes å være for vidtgående i sin ordlyd. Blant annet fremgår det her at dersom en person bare er siktet eller tiltalt, vil han ikke anses å ha god militær og sivil vandel. Dette kan ha en slagside opp mot uskyldspresumsjonen i EMK artikkel 6, og departementet har derfor foreslått å innsnevre ordlyden i forslag til ny bestemmelse.

Departementet viser likevel til at personer i Forsvaret med beordringsplikt har en opplysningsplikt opp mot arbeidsgiver dersom de er mistenkt eller siktet i en straffesak. Det følger av forslag til i § 17 siste ledd. Departementet er av den oppfatning at slike forhold derfor likevel kan vektlegges i forbindelse med vurderingen av om vedkommende er skikket til tjeneste i internasjonal operasjon, men vil etter vår oppfatning være for vidtrekkende under kravet til vandel.

Ellers er det foretatt mindre språklige endringer i forslaget til ny forskriftstekst. Det er i stor grad strukturelle endringer, og innholdet i dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner videreføres.

3.4.4. Krav til helse, kompetansebevis og utfyllende bestemmelser

Forslag til § 18 stiller krav til helse og bygger på forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 5. Plikten til å ta vaksiner og gjennomføre andre tiltak som er nødvendige for å forebygge smittsomme sykdommer følger av forsvarsloven § 20. Departementet mener det i tillegg er hensiktsmessig å regulere dette særlig i forbindelse med krav til tjenestegjøring i internasjonale operasjoner. Kravet om vaksinasjon er tatt inn i kapittelet som angir kvalifikasjonskrav, og dersom disse ikke er oppfylt, kan den enkelte ikke reise ut i slik tjeneste. I forslaget til forskrift presiseres det at det er nødvendige vaksiner som må tas. Det er Forsvaret som bestemmer hvilke vaksiner som er nødvendige. Det er for øvrig foretatt mindre språklige endringer i ny forskriftstekst. Forslaget innebærer ingen materielle endringer.

Forslag til § 19 om kompetansebevis omhandler myndighet til å fastsette krav til språktester, gyldige sertifikater, lisenser, autorisasjoner eller tilsvarende. Dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 6 og deler av § 7 er foreslått slått sammen til en

ny paragraf. Ny forskriftstekst viderefører likevel reglene i dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 19.

Forskriftens § 20 omhandler hvem som har myndighet til å gi utfyllende bestemmelser om søknadsprosedyrer, uttakskriterier og uttaksrutiner for tjeneste i internasjonale operasjoner.

Det er foretatt mindre språklige endringer i ny forskriftstekst. Ny forskriftstekst viderefører likevel reglene i dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 10.

3.5. Kapittel 5 Beordring til tjeneste i internasjonale operasjoner

3.5.1. Generelt om kapittel 5

I forslag til kapittel 5 følger bestemmelser i forbindelse med beordring til tjeneste i internasjonale operasjoner. Her er det blant annet særlige regler for beordring av sivile til tjeneste i internasjonale operasjoner, og hvilken status sivile har i væpnet konflikt. Videre er det frister for beordring og plikter for den som beordres. Det foreslås også å videreføre bestemmelsene som skal verne mot urimelig belastning ved beordring, maksimal tjenesteperiode og opphold mellom tjenesteperioden. Rettslig grunnlag for å stille slike krav følger av forsvarsloven § 49 tredje og fjerde ledd. Forslaget viderefører forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner §§ 12, 14, 15, 16, 17, 18, 24 og 32 og instruks med Retningslinjer for personellforvaltning punkt 2.4.

3.5.2. Beordring av sivilt tilsatte og siviles status som stridende

Forslag til § 21 setter de overordnede rammene for arbeidsmiljø og hvordan Forsvaret skal organisere, utruste og bemanne styrkebidragene. Belastningen skal ikke bli uforholdsmessig stor for den enkelte.

Forslag til forskriftens § 22 omhandler hvilke sivile tilsatte som kan beordres til tjeneste i internasjonale operasjoner og hva som skal ligge til grunn. Forskriftsbestemmelsen utdyper forsvarsloven § 49 tredje ledd og viderefører forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner og instruks med Retningslinjer for personellforvaltning. Innholdet fremgår i stor grad av instruksen i dag. Departementet mener at plikten til å la seg beordre til tjeneste i internasjonale operasjoner bør fremgå i forskrifts form, slik at sivilt tilsatte i forsvarssektoren gis klare føringer for når man er underlagt en slik plikt. Beordringsadgangen foreslås begrenset til de tilfellene der det foreligger samtykke, eller dersom man er tilsatt i en stillingskategori som følger av et særskilt vedlegg til forskriften, og beordringsplikten er tatt inn i arbeidskontrakten. I vedlegg A til forslag til forskrift er det listet opp hvilke sivile stillinger som kan beordres til tjeneste i internasjonale operasjoner.

Forslag til § 23 viderefører i stor grad tidligere bestemmelse i forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 18. Det foreslås likevel noen mindre språklige endringer i ny forskriftstekst. Bestemmelsen omfatter tjeneste der Norge deltar i en væpnet konflikt, det vil si der norske styrker benyttes i utlandet. Etter bestemmelsens tredje ledd skal det foretas en juridisk vurdering av hvilke tjenestestillinger som kan innehas av sivile, og hvilke sivile som eventuelt skal gis status som stridende. I tråd med det som er nevnt ovenfor, tillegges denne myndigheten Forsvaret som sådan, uten noen nærmere organisatorisk forankring i forskriften.

3.5.3. Frister for beordring

Forslaget til forskriftens § 24 omhandler beordringsfrister og hvem som har myndighet til å fastsette andre beordringsfrister.

Det er foretatt mindre språklige endringer, men forskriftsteksten viderefører likevel reglene i dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 14.

Departementet presiserer at beordring etter første ledd første setning anses som mottatt når den er kommet frem til den enkelte.

3.5.4. Plikter ved beordring

Forslaget til § 25 omhandler hvilke plikter som gjelder for personer som skal tjenestegjøre, eller gjennomføre nødvendig forberedende trening, til internasjonale operasjoner.

Det er foretatt mindre språklige endringer i ny forskriftstekst. I forslag til forskriftstekst foreslår departementet å slå sammen bestemmelsene om møteplikt og forberedende tjeneste fra dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner §§ 15 og 16. Begge paragrafer omhandler plikter i samsvar med beordring, og det anses som mest pedagogisk å behandle dette samlet, under én, felles overskrift. Forskriftsteksten viderefører likevel reglene i dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner §§ 15 og 16.

3.5.5. Vern mot urimelig belastning og varighet på tjenesteperioder

Dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 17 er foreslått delt opp i tre paragrafer for å tydeliggjøre innholdet. Forslag til § 26 omhandler vern mot urimelig belastning ut fra forhold i operasjonsområdet og balanse mellom tjeneste nasjonalt og internasjonalt. Forslag til § 27 omhandler bestemmelser om maksimal tjenesteperiode og opphold mellom tjenesteperiodene. Departementet foreslår også at det gis en egen bestemmelse i § 28, som angir maksimal tjenesteperiode og opphold mellom tjenesteperiodene for personer på beredskapskontrakt. Selv om den tidligere bestemmelsen er delt opp i tre ulike bestemmelser, er det bare foretatt mindre språklige endringer i ny forskriftstekst. Den eneste innholdsmessige endringen som foreslås er at siste del i siste ledd i forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 17 tas ut, da det etter departementet syn fremstår som åpenbart at personer som gjør tjeneste i internasjonale operasjoner skal sendes hjem hvis det ikke lenger er behov for disse personene. Det er ikke ment å være en materiell endring fra gjeldende rett.

3.5.6. Midlertidig beordring til annen tjenestestilling

Forskriftens § 29 omhandler bestemmelser og kvalifikasjonskrav for midlertidig beordring til annen tjenestestilling. Det er foretatt mindre språklige endringer i ny forskriftstekst. Forskriftsteksten viderefører likevel reglene i dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 24.

3.6. Kapittel 6 Fritak for tjeneste i internasjonale operasjoner

3.6.1. Generelt om kapittel 6

Forslaget til kapittel 6 omhandler fritak for tjeneste i internasjonale operasjoner. Kapittelet bygger på og utdyper forsvarsloven § 51. Forslaget er i stor grad videreført i sin helhet, og viderefører forskrift om tjeneste i internasjonale operasjoner §§ 19, 20, 21 og 22.

3.6.2. Fritaksgrunner

I forslag til forskriften § 30 har departementet foreslått å slå sammen bestemmelser i dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner om fritak i § 19 og utfyllende bestemmelser i § 22. Det er det foretatt mindre språklige endringer i den nye forskriftsteksten. I forslag til § 30 bokstav d har departementet videreført muligheten for at Forsvaret kan fritta personer fra tjeneste i internasjonale operasjoner dersom det foreligger «tungtveiende hensyn». Dette er i stor grad en videreføring av gjeldende rett. I ordlyden i den tidligere bestemmelsen ble begrepet «andre vektige forhold» benyttet. Ordlyden foreslås endret for å få et mer tidsriktig og oppdatert vurderingstema. Det er ikke ment å innebære en realitetsendring. Av hensyn til den som ber om fritak, mener departementet det er hensiktsmessig med et mer skjønnsmessig alternativ, i tillegg til de konkrete vilkårene i bokstav a til c. Det åpner for at det kan tas hensyn til konkrete forhold i det enkelte tilfelle.

Departementet foreslår å ikke videreføre bestemmelsen som gir Forsvaret adgang til å gi nærmere bestemmelser om fritak for tjenesten i internasjonale operasjoner, jf. § 22 i dagens forskrift om internasjonal tjeneste. Etter departementets syn vil slike eventuelle nærmere bestemmelser være regler som da må fastsettes i forskrifts form på grunn av sitt innhold, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav a og c. Departementet ber om innspill i høringsrunden dersom man mener det er behov for ytterligere fritaksgrunner.

3.6.3. Behandling av søknad om fritak og gjennomføring av innvilgelse av fritak

Forskriftens § 31 omhandler bestemmelser om fremsendelse, avgjørelsesmyndighet og klage. Forslaget viderefører reglene i dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 21. Det er også her foretatt mindre språklige endringer i ny forskriftstekst.

I bestemmelsens andre ledd, fremgår det at avgjørelsen kan påklages til forsvarssjefen, eller den han gir myndighet til. I tidligere bestemmelse i § 21 i forskrift om internasjonale operasjoner, fremgikk det at forvaltningslovens kapittel IV til VI kom til anvendelse i klageomgangen. Departementet er imidlertid av den oppfatning at fritak for tjeneste i internasjonale operasjoner ikke er et vedtak i forvaltningsrettslig forstand, og det er dermed ikke behov for noen henvisning til forvaltningsloven. Departementet foreslår at henvisningen til forvaltningsloven tas ut.

Forskriften § 32 omhandler gjennomføring av fritak som gis under tjeneste i en internasjonal operasjon. Ny forskriftstekst viderefører i sin helhet reglene i dagens forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 20. Det er foretatt mindre språklige endringer i ny forskriftstekst.

3.7. Kapittel 7 Særlige rettigheter og plikter under tjeneste i internasjonale operasjoner

Departementet foreslår et kapittel 7 som regulerer særlige rettigheter og plikter for personer som gjør tjeneste i internasjonale operasjoner. Det rettslige grunnlaget for å fastsette bestemmelser i forskrift er forsvarsloven §§ 20, 49 og 54. Kapittelet bygger på §§ 13, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30 og 32 i forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner. Departementet foreslår språklige klargjøringer og forenklinger sammenlignet med gjeldende bestemmelser. Det foreslås ingen materielle endringer.

I kapittelet foreslår departementet bestemmelser som fastsetter rett til forsikringsordninger, til å beholde bolig og til oppfølging av familie. Videre foreslås det bestemmelser for å klargjøre plikten til å følge internasjonale forpliktelser og å gjennomgå nødvendige medisinske undersøkelser i forbindelse med tjenesten i slike operasjoner.

Departementet har sett det som hensiktsmessig at bestemmelsen om at Forsvaret skal informere om rettigheter og plikter under tjenesten i internasjonal operasjoner fremgår innledningsvis i kapittelet. Departementet viderefører også bestemmelsen om jurisdiksjon for å klargjøre hvilket straffe- og disiplinærsystem som kommer til anvendelse overfor personellet i slik tjeneste. NATOs statusavtale (NATO SOFA) av 19. juni 1951 regulerer nærmere om jurisdiksjonsspørsmål når militære styrker tilhørende en av partene tjenestegjør på en annen parts territorium.

I forslag til § 38 om øvrige plikter for personer som gjør tjeneste i internasjonale operasjoner, fremgår det i bokstav a at personer som gjør slik tjeneste, skal unngå handlinger som kan oppfattes som uheldig for styrken eller Norge. Departementet har vurdert om denne delen av forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 27 bokstav a ikke skal videreføres. Innholdet er lite konkret og gir ingen føringer for rettigheter og plikter, slik som bokstav b og c gjør. Departementet har valgt å la bestemmelsen stå, men ber om høringsinstansenes syn på om det er behov for § 38 bokstav a.

3.8. Kapittel 8 Hjemssending

Forslag til kapittel 8 omhandler hjemssending fra internasjonale operasjoner. Kapittelet utdyper forsvarsloven § 52. Regler om hjemssending følger i dag av forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner §§ 33 til 38. Kapittelet har ingen klar struktur, og det forekommer en del gjentakelser i kapittelet. Etter departementets mening gjør dette det vanskelig å få oversikt over det relevante innholdet. Det kan igjen føre til at det blir vanskeligere for personene det gjelder å vurdere om reglene for hjemssending faktisk er oppfylt og hvordan kravene til saksbehandlingen er. Fra et rettssikkerhetsperspektiv er det ved slike avgjørelser viktig med klare regler.

Departementet har derfor foreslått en omfattende omskriving av kapittelet om hjemssending. Det er søkt å unngå unødvendige gjentakelser fra loven eller i flere bestemmelser i forskriften. Formålet med endringene er å klargjøre prosessene og hjemssendelsesnemndas rolle og funksjoner. Det er tatt utgangspunkt i en kronologisk fremstilling av reglene, slik personer som blir hjemsendt vil møte systemet. Departementet mener dette vil gjøre regelverket enklere å forholde seg til. For å klargjøre meningsinnholdet, er det også foreslått endringer i ordlyden til bestemmelsene. Det er ikke ment å innebære materielle endringer. Departementet ber om høringsinstansenes syn på om forslag til ny struktur er hensiktsmessig.

Innledningsvis i kapittelet foreslår departementet i § 41 en bestemmelse som oppgir grunnlagene for hjemsending. Hvem som kan avgjøre hjemsending fremgår av forslag til § 42. Av hensyn til retten til kontradiksjon, foreslår departementet i § 42 at den som avgjørelsen retter seg mot, skal så vidt mulig gis mulighet til å uttale seg om grunnlaget for hjemsending før vedtaket fattes. Det foreslås også en bestemmelse i § 43 som slår fast rett til informasjon og til veiledning hvis noen vil klage på vedtaket. Her foreslår departementet en endring, ved at en som risikerer å bli hjemsendt har rett til å la seg bistå av en tillitsvalgt, istedenfor advokat som det henvises til i dagens regelverk. Departementet mener det vil være mer praktisk gjennomførbart, fordi dette skjer mens man er i operasjonsområdet.

Klagebehandling reguleres i forslag til §§ 44 til 46. Systemet for klage over vedtak om hjemsending er noe annerledes bygget opp enn en tradisjonell klage etter forvaltningslovens system. I forslaget er gangen i klagesaken søkt klargjort ved å samle de ulike bestemmelsene tematisk. Klagerett og frister angis i forslag til § 44. Klagesystemet presenteres også her: Hjemsendelsesnemnda gir rådgivende uttalelse i saken, og forsvarssjefen fatter vedtak i klagesaken. Hvis forsvarssjefens vedtak helt eller delvis ikke er i overensstemmelse med nemndas uttalelse, åpnes det for at avgjørelsen kan klages videre inn til Forsvarsdepartementet. I slike tilfeller er det altså mulighet til å klage i to instanser etter at vedtak om hjemsending ble truffet. Departementet har ikke gjort noen endringer her.

Hjemsendingsnemndas sammensetning og funksjon fremgår i forslag til § 45.

Hjemsendingsnemndas oppgave om å avgi uttalelser i konkrete klagesaker og uttalelser om den generelle praksisen, fremgår i forslag til § 46.

3.9. Kapittel 9 Etter tjenesten i internasjonale operasjoner

I forslag til kapittel 9 har departementet videreført bestemmelsene om medisinsk oppfølging av personer etter endt tjeneste i internasjonale operasjoner. Kapittelet utdyper forsvarsloven § 54. Reglene om medisinsk oppfølging følger i dag av forskrift om oppfølging og erstatning for personell som tjenestegjør eller har tjenestegjort i internasjonale operasjoner §§ 3, 4 og 5, samt forskrift om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner § 31.

Det er ikke gjort noen innholdsmessige materielle endringer fra de tidligere bestemmelsene, men det er forslag til språklige oppdateringer og forenklinger.

Forslag til § 47 omhandler rett til psykologisk og psykiatrisk oppfølging i ett år etter endt tjeneste. Dette følger i dag av forskrift om oppfølging og erstatning for personell som tjenestegjør eller har tjenestegjort i internasjonale operasjoner § 3. Retten følger nå imidlertid direkte av forsvarsloven § 54 andre ledd. Departementet har derfor vurdert å ta dette ut av ny forskrift. Av pedagogiske hensyn har vi imidlertid kommet til at det er hensiktsmessig at dette også fremgår her. Det gir et mer helhetlig rettighetsbilde for brukerne av forskriften. Det fremgår ikke eksplisitt av bestemmelsene at den oppfølgingen gjelder uavhengig av om den enkelte fortsatt har et tilsettingsforhold til Forsvaret. Dette følger i stor grad av forsvarsloven, som omtaler retten til oppfølging til dem som gjør eller har gjort tjeneste i internasjonale operasjoner. Det er altså ikke et krav om fortsatt tilsettingsforhold.

I forslag til § 48 utdypes annen oppfølging enn det som fremgår i forsvarsloven § 54 andre ledd jf. forskriften § 47. Forslag til § 48 er for dem som ikke lenger er i tjeneste i Forsvaret.

I forslag til § 49 videreføres § 5 i forskrift om oppfølging og erstatning for personell som tjenestegjør eller har tjenestegjort i internasjonale operasjoner. Det oppstilles her en veilednings- og informasjonsplikt for Forsvaret.

3.10. Kapittel 10 Erstatning ved tjeneste i internasjonale operasjoner

Forslag til kapittel 10 omhandler rett til erstatning for personer som tjenestegjør eller har gjort tjeneste i internasjonale operasjoner. Det foreslås også å ta inn en bestemmelse om hvem som behandler krav om erstatning. Rettslig grunnlag for å fastsette bestemmelser i forskrift er forsvarsloven § 55. Kapittelet bygger på §§ 6, 7 og 8 i forskrift om oppfølging og erstatning for personell som tjenestegjør eller har tjenestegjort i internasjonale operasjoner. Departementet foreslår språklige klargjøringer og forenklinger sammenlignet med gjeldende bestemmelser. Det foreslås ingen materielle endringer.

Departementet viser til at det i dagens forskrift om oppfølging og erstatning for personell som tjenestegjør eller har tjenestegjort i internasjonale operasjoner kommer noe uklart frem sammenhengen mellom tredje og fjerde ledd i § 7. I bestemmelsens tredje ledd sies det at etterlatte har samme rett som personen selv, der restutbetalingen kan gis i terminvise utbetalinger. I det neste leddet sies det at ved utbetaling av erstatning til etterlatte skal terminytelser omgjøres til en engangsutbetaling. Etter departementets mening, er det dårlig sammenheng mellom tredje og fjerde ledd. Tredje ledd i nevnte § 7 foreslås derfor ikke videreført. Departementet foreslår i ny bestemmelse å presisere at for samtlige etterlatte gis erstatningen som en engangsyttelse.

Departementet foreslår språklige klargjøringer og forenklinger sammenlignet med gjeldende bestemmelser.

3.11. Kapittel 11 Billighetserstatning

Kapittel 12 Billighetserstatning omhandler vilkår for billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner. Rettslig grunnlag for å fastsette bestemmelser i forskrift er forsvarsloven § 56. Forslag til kapittelet viderefører §§ 2, 3, 4, 5, 6, 7 og 8 i forskrift om billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner. Departementet foreslår mindre språklige klargjøringer og forenklinger. Det foreslås ingen materielle endringer.

I forslag til § 57 om foreldelse, er de i forslaget presisert når foreldelse inntreffer. Den tidligere forskriften om billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner mv. trådte i kraft 1. januar 2005. Krav etter forskriften foreldes derfor tidligst 1. januar 2008.